

37

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 1. CİLT



T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü





T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

37.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
1. CİLT

11-15 MAYIS 2015
ERZURUM

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3474-1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 171-1

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Adil ZME



11-15 Mayıs 2015 tarihlerinde gerçekleřtirilen
37. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu,
Erzurum Atatürk niversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOŐAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotođrafı: *Serdar AYBEK*
Metropolis, 2014 Yılı alışmaları

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil zme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Aygl Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. şti.
Tel: 0312 310 59 95
ANKARA-2016

YAYIN KURALLARI

Genel Müdürlüğümüzce her yıl düzenlenen “Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu’nda sunulan raporlar, bu yıl da kitap olarak basılacaktır. Gönderdiğiniz rapor metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

- * Yazıların A4 kağıda, 13.5x19 cm.lik bir alan içinde 10 punto ile, satır aralığı 10 punto olacak şekilde, tirelemeye dikkat edilerek, Times New Roman fontu ile 10 sayfa yazılması,
- * Başlığın 14 puntoda bold ve satır aralığı 14 punto olacak şekilde yazılması,
- * Metinde ana başlıkların büyük harflerle ve italik, alt başlıkların ise küçük harflerle ve italik olarak yazılması,
- * Dipnotların metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda satır aralığı 8 punto olacak şekilde yazılması,
- * Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimlerinin italik yazılması,
- * Çizim ve resim toplamının 15 adetten fazla olmaması, fotoğrafların CD’ye JPG veya TIFF olarak kaydedilip gönderilmesi, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olması,
- * Çizimlere (Çizim:.....), resimlere (Resim:.....), haritalara (Harita:.....) olarak alt yazı yazılması ve kesinlikle levha sisteminin kullanılmaması,
- * Bildirilere, bütün yazarların mutlaka isim, unvan ve yazışma adresinin yazılması,
- * Metin çıktısı ile birlikte metnin mutlaka CD’ye yüklenerek gönderilmesi gerekmektedir, CD’deki metin ile metnin çıktısı uyumlu olmalıdır. Aksi takdirde CD deki metin esas alınacaktır.

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç 1 Ağustos tarihine kadar, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus/ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

1. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.
2. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.
3. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.
4. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.
5. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.
6. Captions should be added to drawings (Drawing:), photos (Photo:) and maps (Map:). Plate system should not be used.
7. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.
8. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to the adress Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus / ANKARA until the 1st of August.

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Vecihi ÖZKAYA, Feridun S. ŞAHİN, Yılmaz S. ERDAL, Marion BENZ Körtik Tepe 2014 Kazısı.....	1
Philipp NIEWÖHNER, Christof BERNs, Reyhan ŞAHİN Milet 2014 Yılı Çalışmaları	23
Michael BLÖMER, Dilek ÇOBANOĞLU, Engelbert WINTER Doliche 2014	41
A. Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Erkan ATAY, Nihat ERDOĞAN, Erdal ÜNAL İlisu Barajı İnşaat Sahası 2014 Kurtarma Kazısı.....	59
Turgut H. ZEYREK, Ali Nadir ZEYREK Kastabala Antik Kenti Kazıları-2014	73
Halime HÜRYILMAZ Gökçeada-Yenibademli Höyük 2014 Yılı Kazıları	83
Aytaç ÇOŞKUN 2014 Yılı Zerzevan Kalesi Kazısı (İlk Sezon)	101
Mehmet KARAOSMANOĞLU, Halim KORUCU, Mehmet Ali YILMAZ Altıntepe Urartu Kalesi 2014 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	129
Gülsün UMURTAK, Refik DURU Hacılar Büyük Höyük Kazıları - 2014	147
Zafer DERİN, Tayfun CAYMAZ, Gülnur EROĞLU İzmir-Yeşilova Höyüğü 2014 Yılı Çalışmaları	159
Numan TUNA, Nadire ATICI, İlham SAKARYA, Elizabeth S. GREENE, Justin LEIDWANGER Burgaz (Palaia Knidos) 2014 Yılı Çalışmaları	175
Burçin ERDOĞU, Nejat YÜCEL Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik 2014 Yılı Kazı Çalışmaları	195
Sevinç GÜNEL Çine-Tepecik 2014 Yılı Kazıları	201

Harun TAŞKIRAN, Kadriye ÖZÇELİK, M. Beray KÖSEM Eşref ERBİL, Yavuz AYDIN 2014 Yılı Suluin Mağarası Kazıları	215
Işın YALÇINKAYA, Harun TAŞKIRAN, Metin KARTAL, Kadriye ÖZÇELİK, Gizem KARTAL, Yavuz AYDIN, Murat KARAKOÇ, Betül FINDIK, Eşref ERBİL 2014 Yılı Karain Mağarası Kazıları	235
Hüseyin Sabri ALANYALI Side 2014 Yılı Kazı ve Araştırmaları	253
Nurettin ÖZTÜRK, Murat ÇEKİLMEZ, Berna KAVAZ, Gencay GÜLOĞLU, Abdülhadi DURUKAN, Mehmet Kayhan MURAT, Büşra TAKUNYACIOĞLU İsmail ÖZCİHAN, Osman AYDIN, Özgür MARANGOZ, Emrah ÖZDEMİR 2014 Yılı Myra-Andriake Antik Kenti Kazı Çalışmaları	277
Osman AYTEKİN Şavşat (Satlel) Kalesi Kazı ve Restorasyon Çalışması 2014	291
Tevfik Emre ŞERİFOĞLU, Gregory MCMAHON, Sharon R. STEADMAN Çadır Höyük 2014 Sezonu.....	305
Hayat ERKANAL, Ayşegül AYKURT, Kadir BÜYÜKULUSOY İrfan TUĞCU, Rıza TUNCEL, Vasıf ŞAHOĞLU Liman Tepe 2014 Yılı Kara ve Sualtı Kazıları	323
Yılmaz AKKAN, Aslı SARAÇOĞLU 2014 Yılı Tralleis Kazı Çalışmaları	341
Rafet ÇAVUŞOĞLU, Bilcan GÖKCE, Erol USLU Van/Çavuştepe Kalesinde Arkeolojik Kazılar: 2014 Yılı.....	357
Şengül Dilek FUL, Murat TEKİN, Emine Saka AKIN Tekin SUSAM, Canan HANOĞLU Sebastopolis Antik Kenti 2014 Yılı Kazı Çalışmaları	379
Erksin GÜLEÇ, Mehmet SAĞIR, İsmail ÖZER, Ayşen AÇIKKOL YILDIRIM İsmail BAYKARA, Serkan ŞAHİN 2014 Yılı Üçağızlı Mağarası Kazısı	391
Taner KORKUT Tlos 2014 Kazı Etkinlikleri	399

Serap YAYLALI, Yılmaz AKKAN, Özlem TÜTÜNCÜLER, Emre ERDAN Çakırbeyli-Küçüktepe Höyük 2014 Yılı Kazı Çalışması	417
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Ahmet Cuneydi HAS, Ahmet TERCANLIOĞLU Kyzikos 2014	433
Atilla ENGİN, Engin ÖZGEN, Olcay ZENGİN-KOŞAN, Filiz AY-ŞAFAK, Aydoğın BOZKURT Oylum Höyük 2014	445
C. Brian ROSE Gordion 2014	467
Celal ŞİMŞEK 2014 Yılında Laodikeia'da Yapılan Kazı ve Restorasyonlar	481
Erol ALTINSAPAN, Ali GERENGİ Karacahisar Kalesi 2014 Yılı Kazı Çalışmaları	509
M. SEYER und Mitarbeiter Limyra 2014	519
Göksel SAZCI Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2014 Sezonu Çalışmaları	539
Aslı ÖZYAR, Elif ÜNLÜ, Türkan PİLAVCI, Çiğdem KÜLEKÇİOĞLU Serdar YALÇIN, Zachary SILVIA, Jacob STAVIS Tarsus-Gözlükule 2014 Yılı Kazısı	551
Bahadır DUMAN, H. Hüseyin BAYSAL Tripolis Ad Maeandrum 2014 Yılı Kazı, Onarım ve Koruma Çalışmaları	563
Ömer ÖZYİĞİT 2014 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları	585
Derya ŞAHİN, Mustafa ŞAHİN Myndos Kazısı - 2014	603

MYNDOS KAZISI - 2014

Derya ŞAHİN*
Mustafa ŞAHİN

Myndos antik kentinde sürdürülen kazı çalışmalarına 2013 yılında da devam edilmiştir¹. 2014 sezonunda arkeolojik kazı yapmamıza izin verilmediği için, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün denetiminde ot ve çevre temizliği, sualtı yüzey araştırması, depo düzenlemesi ve zemin etüdü çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar Uludağ Üniversitesi öğrencilerinden oluşan bir ekip tarafından yürütülmüştür².

Kampanya ilk olarak Tavşan Adası'nda ot ve çevre temizliği ile başlamıştır. Bu esnada Tavşan Adası'nın girişine çekilen güvenlik tellerinin tahrip edildiği tespit edilmiş ve onlar da onarılmıştır. Ot temizliği daha önceki yıllarda kazılan G Açması, Hamam, Ayazma, Doğu Nekropolü'ndeki 454 ve 2256 numaralı parseller ve filibit yolunun batısındaki 427 numaralı parselde de yapılmıştır. Arazi temizliği sırasında yüzeyde bulunan birkaç mermer parça güvenlik amacıyla kazı evi deposuna taşınmıştır (Resim: 1).

Bir diğer çalışma alanı kazı deposu olmuştur. 2013 kazı döneminde inşa edilen kazı deposu Konacık Belediye Başkanlığı tarafından hediye edilen

* Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059 Görükle-Bursa/TÜRKİYE.

Derya ŞAHİN, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059 Görükle-Bursa/TÜRKİYE.

Bu makale, Uludağ Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen OUAP (F-2013/37) numara ve "Dini İnançlardaki Değişimin Sosyal Hayata ve Kentsel Yapılaşmaya Yansımaları: Myndos Örneği" isimli proje ile hazırlanmıştır.

- 1 Araştırma ve düzenleme çalışmalarına Prof. Dr. Martina Selfert, Dr. Frank Andraschko, Arş. Gör. Hazal Çıtakoğlu, Arkeolog Aykut Özet, Arkeolog Aynur Özet, Arkeolog Can Ciner, M. Uğur Ekmekçi, Thomas Fuchs, Lilian Schoenhelt, Nikola Babucic, Jacobus Bracker ve Julia DAUM heyet üyesi olarak katılmışlardır.
- 2 Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğrencileri; Murat Akın, Hilal Çevik, Ahmet Seyda Yıldız, Çağrı Aydın, Elif Çalık, Emre Genek, Fatma Selbik, Hülya Yamurkaya, Orhun Kısa.

çelik raflar ve tahta kasalar ile yeniden düzenlenmiştir. Çelik raflar monte edilerek eski plastik kasalarda yer alan etütlük eserler yeni ahşap kasalara yerleştirilmiştir³. Bu aktarım esnasında yıpranan poşetler ve buluntu fişleri yenileri ile değiştirilmiştir. Kazı evi deposunda bulunan etütlük nitelikteki mimarî eserler ise kazı envanter numaralarına ve buluntu yıllarına göre sıraya konularak raflara yerleştirilmiştir (Resim: 2).

MYNDOS İÇ LİMAN SUALTI ARAŞTIRMALARI

Myndos limanları ve yakın kıyılarında 2005 yılından bu yana aralıklarla sualtı araştırmaları yapılmaktadır⁴. 2012 yılında yapılan araştırmalarda bilinenin aksine kentin batısında ikinci bir limanın olduğu anlaşılmıştır⁵. 3-10 Ağustos 2014 tarihleri arasında sürdürülen 2014 yılındaki sualtı araştırmalarında öncelik Kocadağ olarak tanınan yarımadanın güneyinde üçüncü bir limanın olup olmadığını belirlemek olmuştur⁶. Ayrıca mevcut limanların deniz tabanında inceleme yapılarak özellikle seramik kalıntılarına göre kullanım dönemleri ve yapılan ticaretin boyutu ile ilgili ipuçları da araştırılmıştır.

Myndos limanı hakkında ilk bahsedenlerden birisi olan Strabon, antik limanı “Limen Kleistos (Λιμὴν Κλειστός)” tarzında yapılmış limanlar arasında göstermektedir⁷. Myndos antik kentinin sahip olduğu liman havzasının tombolo şeklinde olmasının doğal liman oluşumuna olanak sağladığı anlaşılmaktadır⁸. Tombolo iç ve dış liman oluşturmak üzere Myndos antik

3 Bu vesile ile Sayın Belediye Başkanı Mehmet Tosun’a bir defa daha teşekkürü borç biliriz.

4 M. Şahin, “Myndos 2004 Yılı Yüzeysel Araştırması”, 23. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 30 Mayıs - 03 Haziran 2005 Antalya (Ankara 2006), 176 vd. Resim 9; M. Şahin, S. Gündüz, E. Aslan, “Myndos Sualtı Araştırmaları 2006”, 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 28 Mayıs - 01 Haziran 2007 Kocaeli (Ankara 2008), M. Şahin, “A New Discovery in the Myndos Harbor Survey: The West Harbor”, TINA Maritime Archaeology Periodical 1, 2014, 64 vd.

5 M. Şahin, “A New Discovery in the Myndos Harbor Survey: The West Harbor”, TINA Maritime Archaeology Periodical 1, 2014, 64 vd.

6 2005 yılındaki yüzeysel araştırmamız esnasında söz konusu alanda antik bir liman olabileceği düşünülmüş, ancak yeterli belge bulunamamıştı. Bu konuda ayrıca bkz. M. Şahin, “Myndos Yüzeysel Araştırmaları 2005”, 24. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 29 Mayıs - 02 Haziran 2006 Çanakkale (Ankara 2007), 299 Resim 14.

7 Strabon XIV, 2, 15.

8 M. Şahin, “A New Discovery in the Myndos Harbor Survey: The West Harbor”, TINA Maritime Archaeology Periodical 1, 2014, 64 fig. 1.

kentinin fonksiyonunun gelişmesinde doğal ortam şartlarını hazırlamıştır. Kentin doğusunda yer alan sur duvarları Asar Adası'nı içine alacak şekilde uzatılmış, böylece liman havzasını da kapsayan bir savunma hattı oluşturulmuştur. Asar Adası üzerinde, limanın girişinde ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş düz bir zemin bulunmaktadır. Ana kaya üzerindeki oyukların limanın girişini kapatan zinciri bağlamaya yönelik olduğu düşünülmektedir⁹. Ancak, mevcut genişliğin bir kule yapısına da uygun olduğu göz ardı edilmemelidir. Diğer bir ifade ile liman girişini kapatan olası zincir doğrudan kaya üzerine değil de, Vitruvius'un bahsettiği gibi kaya platform üzerine inşa edilmiş kuleye de bağlanmış olabilir¹⁰. Girişin hemen karşısında, Kocadağ'ın doğu yakasında, yer alan denizin içine doğru uzatılmış mendirek, limana girişin zincir veya kule ile güvence altına alınmış olduğuna işaret etmektedir¹¹.

2014 araştırmaları kapsamında ilk olarak iç limanda çeşitli dalışlar yapılarak mevcut durum değerlendirilmesi ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır (Resim: 3). Antik kentin liman girişinde olduğu bilinen mendirek temelının Asar Adası'nın kuzeye doğru uzanan sualtındaki kısmı ve Kocadağ Mevkii'nin güneye doğru uzanan karşılığında çeşitli keşif dalışları yapılarak temel kalıntılarının ne boyutta olduğu ve moloz dağılım alanı belgelenecek ileriki dönemlerde mendirek için yapılabilecek kazı, restorasyon ve rekonstrüksiyon çalışmalarının ne boyutta olabileceği araştırılmıştır¹². Mevcut duruma bakıldığında liman girişinde bulunan mendirek kuzeybatı-güneydoğu yönlerinde Asar Adası ve Kocadağ arasındaki 155 metrelik açıklık içinde yer almaktadır ve mendirek ile Asar Adası arası 117 metredir. Harçlı bir zemin üzerine inşa edildiği görülen mendireğin uzunluğu 37.50 m, genişliği ise 27.88 metredir. Mendireğin uç kısmının oturduğu moloz taşlarla güçlendirilen harçlı taban deniz dibine doğru, 45 derecelik bir açı ile 19 metre derinliğe

9 O. Dumankaya, Bodrum Yarımadası Antik Limanları, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2013, 69.

10 Vitruvius, 5, 12: "Limanlar, konumlarındaki kavis yapan veya içe dönük çıkıntı veya burunlar gibi doğal avantajlar varsa bu elverişli konuma göre etrafına revaklar veya tersaneler inşa edilmeli bu revaklardan iş merkezlerine geçilmeli her iki tarafta, zincirlerin gerilebileceği kuleler dikilmelidir".

11 O. Dumankaya, age., 67.

12 M. Şahin - C. Ciner, "Underwater Surveys at the Inner port of Myndos - 2014", TINA Maritime Archaeology Periodical 2, 2014,79 fig. 3.

kadar inmektedir. Depremlerin meydana getirdiği tektonik hareketler sonucu ve insanların sebep olduğu tahribattan dolayı mendireğe ait birçok blok taşın deniz tabanına yayıldığı görülmektedir¹³. Orta bölümü liman girişi için geçit oluşturacak şekilde açıklık olarak bırakılmıştır. Ancak açıklığın ölçüleri tam olarak bilinmemektedir. Bu amaçla gelecekteki çalışmalarda mevcut yapı kalıntıları bütüncül değerlendirilecek ve çağdaşı örneklerle kıyaslanarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır. Savaş veya istila gibi durumlarda liman girişinin nasıl kapatıldığını kesin olarak söyleyemesek de, Bizans Dönemi'nde kullanıldığı bilinen kısa mesafeli zincir çekme yöntemiyle liman girişinin mühürlenmesi daha önceki varsayımlarımızda olduğu gibi olası yöntemlerden biridir¹⁴. Bu kapatma tekniğine ait donanımın izlerine mendirek alanının sediment örtüsü altında veya moloz döküntüsü arasında rastlamak ilerde yapılacak kazılarda ihtimal dâhilindedir. Gelecekte yapılacak bu tür bir çalışma mendireğin yapım tekniğini anlamamız konusunda da yardımcı olacaktır. Dalışlar sırasında Geç Roma-Erken Bizans dönemlerine tarihlenebilecek bir Suriye-Filistin amphorası da mimarî döküntü üzerinde görülmüş ve fotoğraflanarak belgelenmiştir¹⁵.

Asar adasının doğu yönünde yapılan dalışlarda ise Ada ve kıyı hattının birleştirilerek tek parça kesme taşlar ile sur duvarları oluşturulduğu ve oluşturulan bu hat ile liman içinin dış etkenlere karşı korunmasının sağlandığı anlaşılmıştır¹⁶.

Doğu ve Batı Limanlarında sualtı araştırmaları yapılarak limanların dip yapıları da incelenmiştir. Doğu Limanı'nda en derin yerden güney kuzey doğrultusunda düz bir hat izlenerek buluntu durumu, mevcut dip yapısı, sualtı görüş durumu hakkında bilgi edinilmesi amacıyla dalışlar yapılmıştır (Resim: 4). İncelemeler esnasında edinilen bilgilere göre dip yapısı tamamen sediment örtü ile kaplıdır. Liman içinde en derin nokta 12,7 m. olarak ölçülmüştür. Dip akıntısı gibi tortu ve bulanıklığı giderecek etkenler olmadığından, deniz tabanındaki görüşün, limanın diğer bölümlerine göre biraz daha

13 O. Dumankaya, age., 70.

14 M. Şahin - C. Ciner, age., 78 dipnot 7.

15 M. Şahin - C. Ciner, age., 79 fig. 4.

16 M. Şahin - C. Ciner, age., 80 fig. 5.

az olduğu, ancak yine de çalışmaya engel bir durum teşkil etmediği anlaşılmıştır. Doğu Limanı içindeki araştırma noktalarından birinde, iç limanın ortalarına doğru, limanın doğu kıyısına yakın alanda, kıyıdan 55 m. güneybatı yönüne uzanan tek parça kesme taşlardan oluşmuş¹⁷, iskele olması muhtemel, yapı kalıntısına ulaşılmıştır (Resim: 5). Yapının moloz döküntü genişliği 18 m. olarak ölçülmüştür¹⁸. Yine yapılan bu keşif dalışlarında liman içinde çeşitli dönemlere ait ve birbirinden bağımsız konumlarda seramik buluntulara rastlanmıştır¹⁹.

Myndos Limanı günümüzde de tekneler için korunaklı bir alandır. Aynı zamanda popüler bir turistik mekân olması nedeniyle de tekne trafiği yoğun olarak devam etmektedir. Dalış yapılan dip yüzeyinde teknelerin çapalarına ait tarama izleri rahatlıkla görülmektedir. Kapların çoğunluğuna bakıldığında hasar ve aşınma durumunun az olduğu görülmektedir (Resim: 6). Eserlerin deniz yatağının üzerinde uzun süre bu şekilde kalamayacağını bildiğimizden, çapaların yaptığı tarama sonucu deniz yatağının üzerine çıktıklarını düşünmekteyiz. Bulunan pişmiş toprak kaplara genel olarak bakıldığında M.S. 8.-14. yüzyıllar arasına tarihlenebilecek geç dönem eserler oldukları anlaşılmaktadır. Ancak, araştırmaların yüzey araştırması kapsamında yapılması nedeniyle, kaplar yüzeye çıkartılmadan sadece sualtında fotoğraflanmış, hamur yapısı, kil çeşidi gibi tanımlayıcı bilgilere ulaşabilecek etraflıca incelemeler yapılamamıştır. Bu nedenle tespit edilen tam seramikler de dahil olmak üzere tarihleme veya köken konusunda bu aşamada kesin bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Bu olumsuzluklara karşın, liman tabanında üst bölümde geç döneme tarihlenebilecek kapların bulunması stratigrafinin düzenli bir şekilde oluştuğunu düşündürmektedir.

Antik limanlarda, tıpkı kara bölümünde olduğu gibi, deniz tabanında da çeşitli buluntuların yer aldığını bilmekteyiz. Liman tabanında ele geçecek buluntular araştırılan yerleşimin, farklı bölgelerle kurduğu ticari ilişkileri, ticaretin boyutlarını, ticari ürünlerin çeşitliliğini ve dönemin ekonomik düzeyini vermesi açısından son derece önemlidir.

17 M. Şahin - C. Ciner, age., 81 fig. 7.

18 M. Şahin - C. Ciner, age., 81 fig. 9.

19 M. Şahin - C. Ciner, age., 82 fig. 10.

Antik Myndos hakkında antik kaynaklarda fazla bilgi bulunmadığı ve kent hakkındaki bilgilerimizin sınırlı olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa, kentin tarihi hakkında bilgi verecek her türlü kaynağı değerlendirmemiz gerektiği anlaşılacaktır. Bu nedenle liman tabanında sediment örtüsü altında ulaşabileceğimiz bilgiler büyük bir önem teşkil etmektedir. İleriki çalışmalarda liman içinde dip yüzeyinde birkaç farklı noktadan yapılacak sondaj açmaları ile buluntu yoğunluğunun ne durumda olduğu görülebilecek ve daha kapsamlı bir çalışmanın gerekli olup olmadığı netlik kazanacaktır. Elde edilen sonuçlar tatmin edici düzeyde olursa, ileride liman içi de kazı çalışmaları kapsamına alınacaktır. İç limanın nispeten küçük boyutta olması göz önüne alındığında, burada yapılacak bir liman kazısının aşırı maliyetli olmayacağı ve yine kalabalık bir kazı ekibine gereksinim duyulmadan liman kazısının kara kazısı ile eş zamanlı sürdürülebileceği düşünülmektedir.

Son olarak Kocadağ olarak adlandırdığımız yarımada'nın güneyinde, "Şampanya Koyu" olarak bilinen alanda yaptığımız sualtı araştırmasından bahsetmek istiyoruz (Resim: 4)²⁰. 2005 yılındaki araştırmalarımız esnasında, bu koyun, denize açık bir alanda olmasına rağmen Çavuş Adası'nın tam karşısına gelecek şekilde yer alması nedeniyle Myndos'un ilk yerleşimine ait bir liman olabileceğini düşünmüştük²¹. Liman olduğunu gösterir herhangi bir kalıntıya rastlamak umuduyla yaptığımız dalışlarda deniz tabanında düzgün kesilmiş köşeli mimarî bloklardan başka, burasının liman olduğuna işaret edebilecek herhangi bir kalıntıya rastlayamadık (Resim: 7)²². Deniz tabanında gelişigüzel bulunan mevcut mimarî blokların yarımada'yı çevreleyen Mausolos Dönemi sur duvarlarına ait olduğunu düşünüyoruz. Bu bölümde seyrek de olsa deniz tabanında seramik parçalarına rastlanmıştır. Bu parçalar anakaradan sürüklenmiş olabileceği gibi teknelerden de düşmüş olabilir. Bu nedenle şimdilik kronoloji ve ticari ilişkiler konusunda seramik parçalarını göz önünde bulundurmamak istemiyoruz.

20 M. Şahin, "Myndos Yüzey Araştırmaları 2005", 24. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 29 Mayıs - 02 Haziran 2006 Çanakkale (Ankara 2007), 304 Resim 10.

21 M. Şahin, age., 299 Resim 14; M. Şahin, S. Gündüz, E. Aslan, "Myndos Sualtı Araştırmaları 2006", 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 28 Mayıs - 01 Haziran 2007 Kocaeli (Ankara 2008), 4 Resim 11.

22 Ayrıca bkz. M. Şahin, S. Gündüz, E. Aslan, "Myndos Sualtı Araştırmaları 2006", 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 28 Mayıs - 01 Haziran 2007 Kocaeli (Ankara 2008), 9 Resim 11.

Bodrum yarımadasında Turgutreis ilçesi Kadıkalesi köyünün doğusunda yaklaşık 250 m. yüksekliğindeki Bozdağ yer almaktadır. T. Ercan ve arkadaşlarına göre; “*Bodrum yarımadasının batısında, Turgutreis ilçe merkezinin yakınında Kadıkalesi çevresinde yüzlek veren monzonit plütonunun dokanağında, Pazardağı formasyonuna ilişkin dolomitik kireçtaşları kontakt metamorfizmaya uğrayarak ilksel kayaç durumlarını kaybetmişler ve mermerleşmişlerdir. Daha çok N18-c4 paftasındaki Kadıkalesi mahallesi yakınlarında Bozdağ ve Boztepe’de izlenen bu mermerler haritada ayrı birim olarak gösterilmiş ve “Bozdağ formasyonu” olarak adlandırılmıştır*”²⁴. Yine aynı ekibin belirlemelerine göre; “*Dolomitik mermerler, genellikle masif, som bir yapıda, bol erime boşluklu ve kırıklıdır*”.

Bozdağ’ın özellikle zirvesine yakın üst bölümünde görünür hale gelen mermer formasyonu antik dönemde de bölgede yaşayan toplulukların dikkatini çekmiş ve burada bir mermer ocağı oluşturularak işletilmiştir. Myndos antik kentine kuş uçuşu 4-5 km. uzaklıkta yer alan bu antik mermer ocağı ile ilgili bilimsel çalışmalar hakkında daha önce detaylı bilgi verilmiştir²⁵.

Antik Myndos kentinin çok yakında bulunması, ve mevcut görünüşüne göre mermer ocağından geçmiş dönemlerde önemli miktarda mermer çıkarılmış olması, Berkaya ve Pedersen’in görüşlerini güçlendirmekte²⁶ ve bu mermerlere Myndos kenti kalıntıları arasında günümüzde de yaygın olarak rastlanabileceği beklentisini artırmaktadır²⁷.

23 Uludağ Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü – Bursa. E-mail: bas-kaya@uludag.edu.tr

24 T. Ercan – E. Günay – A. Türkecan, “Bodrum Yarımadasının Jeolojisi”, Türkiye Jeoloji Kurumu 36. Bilimsel ve Teknik Kurultayı (1982), 21 - 32.

25 M. Şahin, “Myndos Kazısı-2013”, 36. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 2015), 19-44.

26 B. Berkaya - P. Pedersen, “Bozdağ – an Ancient Town and Marble Quarry near Myndos on the Halikarnassos Peninsula, P. Pedersen (ed.), Halicarnasian Studies V, University Press of Southern Denmark (2008), 43 - 51.

27 M. Şahin, “Myndos Kazısı-2010”, 33. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 2012), 353 vd.; M. Şahin, “Myndos Kazısı-2013”, 36. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 2015), 19-44.

Çalışmamız 2006 yılında Bozdağ mermerlerinin Myndos'un hangi yapılarında ve /veya hangi amaçlarla kullanıldığını belirlemek amacıyla başlatılmıştır. Çalışmaya 2007 ve 2008 yıllarında ara verilmiş, 2009 ve 2010 yıllarında Asar Adası ağırlıklı olarak çalışmalara devam edilmiş, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında ise Asar Adası da dahil olmak üzere ana kara da çalışma kapsamına alınmıştır.

2006 yılında Myndos genelinden ve 2009-2012 yıllarında Asar Adası ağırlıklı olarak göze çarpan tüm mermer parçaları ve mermer yapı malzemelerinden örnekler alınmıştır. Ayrıca 2006 - 2010 yılları arasında üç ayrı dönemde Bozdağ mermer ocağından da temsili mahiyette örnekler (17 örnek) alınmıştır. 2013 yılı sonu itibarıyla örnek sayısı 110'a çıkmış ve bu örnekler üzerinden analiz ve değerlendirme çalışmaları yürütülmüştür. Bozdağ mermeri ve 2013 yılına kadar amacımız doğrultusunda elde edilen bulgular ile ilgili bilgiler Myndos Kazısı 2013 raporunda tafsilatlı olarak açıklanmıştır²⁸.

2014 yılında kazı faaliyetinde bulunulmadığı için, 2014 kazı dönemindeki arkeometrik çalışmalar kapsamında, 2013 yazında alınan 24 örnek üzerinde detaylı çalışmalar yürütülmüştür. Öncelikle tüm örnekler makro morfolojik açıdan tekrar değerlendirilmiş, 24 örnek içinden seçilen 5 örnekte ise SEM-EDX çalışmaları yürütülerek, daha önce karakterizasyonu yapılan²⁹ "Bozdağ Ocağı" mermer örnekleri ile karşılaştırılmıştır. Bu analizler neticesinde, analiz ve bulgu değerlendirme çalışmaları tamamlanan 24 yeni örneğin hiç birisinin "*Bozdağ ocağının genelinde görülen masif, som yapıda, ince tanecikli kristal yapıya sahip, yüksek Mg konsantrasyonlu, dolomitik*" mermer ile uyumlu özellik göstermediği anlaşılmıştır.

Bu dönem analizlenen yeni örneklerden elde edilen ilginç bulgulardan bir diğeri ise "tesera" örneklerinde karşımıza çıkmaktadır. Kocadağ Yarımadası'nın Doğu Limanı girişinde yer alan Ayazma'da ön odada bulunan mozaik tabanda kullanılan beyaz mermerden tesera örnekleri ilk kez bu dönemde analizlenmiş ve değerlendirilmiştir (Resim: 8). Bu tesimaların, makromorfolojik açıdan tıpatıp benzerleri olan Asar Adası Bazilika mozaik zemin

28 M. Şahin, "Myndos Kazısı-2013", 36. Kazı Sonuçları Toplantısı (Ankara 2015), 19-44.

29 Bkz. Myndos 2013 Kazı Raporu: M. Şahin, "Myndos Kazısı-2013", 36. Kazı Sonuçları Toplantısı (Yayında).

kaplamasına ait beyaz tesera örneklerine göre farklı bileşime sahip oldukları, diğer bir ifade ile farklı mermerlerden hazırlanıp kullanıldıkları anlaşılmıştır (Resim: 9). Bu bulgu kuşkusuz söz konusu mozaikleri konu alacak ileriki çalışmalarda detaylı bir şekilde ele alınarak değerlendirilecektir. Kaliteli “Dolomitik Bozdağ Mermeri” nin izinin 2015 yılında da sürülmesi planlanmaktadır.

GEOPHYSIKALISCHE PROSPEKTIONEN IN MYNDOS 2012-2014

Frank ANDRASCHKO
Nikola BABUCIC
Martina SEIFERT³⁰

Seit 2012 nimmt auf Einladung von Mustafa Şahin ein Team des Archäologischen Instituts der Universität Hamburg unter Leitung von Martina Seifert an den Kampagnen in Myndos teil. Vorbereitende geologische Geländeuntersuchungen erfolgten in den Jahren 2010 und 2011 durch den Geologen Bernt Schröder von der Universität Bochum.

Im Team wirkten mit: Frank Andraschko, Nikola Babucic, Jacobus Bracker, Julia Daum, Thomas Fuchs und Lilian Schönheit. Besonderer Dank gilt Serkan Gündüz und Oktay Dumankaya sowie den Studierenden der Universität Bursa, welche die Arbeiten aktiv unterstützten.

Der Beitrag des Hamburger Teams besteht in der Mitarbeit an der topografischen Geländeaufnahme und Klärung der städtebaulichen Situation der antiken Hafenstadt Myndos durch nicht-invasive geophysikalische Untersuchungen³¹.

30 Archäologisches Institut, Universität Hamburg, Edmund-Siemers-Allee 1, 20146 Hamburg

31 In den Jahren 2012-2014 wurden ein Geoscan Research Fluxgate Gradiometer FM256, ein 5-Kanal System „Magneto@-Arch“ Magnetometer der Fa. Sensys und ein ILRIS-36-D-Laserscanner der Fa. Optech der Universität Hamburg verwendet. Die Vermessungsarbeiten wurden mit einer Leica TCR 407 durchgeführt. Die Finanzierung des Vorhabens erfolgte aus Eigenmitteln der Universität Hamburg.

Vorläufige Ergebnisse

Die für die geomagnetischen Untersuchungen zur Verfügung stehenden Flächen verteilen sich bisher unzusammenhängend über das gesamte antike Siedlungsareal. In den jeweils 10-14 tägigen Kampagnen konnte insgesamt eine ca. 23600 m² umfassende Kartierung der brach liegenden Flächen am Kocadağ (KI und II) und auf dem Festland (FI, II und III) vorgenommen werden (Resim: 10).

Der 3-D-Laserscanner kam bei Testmessungen an einem Abschnitt der sog. Lelegischen Stadtmauer und am Hafengebäude mit Mosaikfußboden (sog. Hagiasma) auf dem Kocadağ zum Einsatz. Die Menge und der Bearbeitungsstand der Daten erlauben derzeit noch keine differenzierte Auswertung.

Kocadağ I und II

In dem als Kocadağ I und II bezeichneten Gebiet konnten aufgrund des zum Teil steilen Hanganstieges und des dichten Macchia-Bewuchses 2012 und 2013 nur kleinere Flächen belaufen werden. Erste Ergebnisse erbrachten die Messungen auf dem flachen, zum Meer hin abfallenden Geländesporn am unteren nordöstlichen Teil des Kocadağ (KI F1). Erkennbar sind mehrere Wegführungen sowie Teile eines Gebäudegrundrisses, welchem im Zuge der Vermessungsarbeiten weitere obertägig sichtbare und aufgrund von Material und Bearbeitungstechnik als antik zu identifizierende Mauerzüge zugeordnet werden konnten. Auf der schmalen Fläche der Landzunge an der Hafenbucht (KI F2) zeigt das Magnetogramm eine kreisrunde Struktur von ca. 12,0-14,0 Dm. Eine Deutung als kleiner Befestigungsturm ließ sich mangels fehlender angrenzender Mauern nicht verifizieren. Seine Form entspricht den sechs bisher bekannten in Hanglage um den Kocadağ herum situierten Kalkbrennöfen, die allerdings nur einen Dm von ca. 6-7 m. besitzen.

Auf Fläche KII 1 (1151m²) ist ein Nord-Süd ausgerichtetes, in drei Räume (11 x 20 m; 5,5 x 11; 5,5 x 3 m) unterteiltes langrechteckiges Gebäude zu erkennen. Das Gebäude liegt leicht versetzt zur Befestigungsmauer in einer flachen Senke auf dem ersten, nach Norden zur äußeren Hafenbucht hin ab-

fallenden Plateau³². Im diesem Areal erhielten sich ebenfalls Reste des Mauer-
versturzes in ihrem weiteren Verlauf.³³

Die Bilder der vier kleineren Flächen am Westabhang und auf dem Gipfel
von Kocadağ II ergeben keinen aussagekräftigen Befund. Die noch sichtba-
ren Gebäudereste auf dem Gipfel unterhalb des modernen Fahnenmastes ge-
hören mit großer Wahrscheinlichkeit zur nachantiken Wehrbebauung.

Festland I, II und III

Eine komplexere Befundsituation ergibt die 2014 untersuchte Fläche 1 auf
dem Festland I (11600 m²) (Resim: 11-12). Das nach Norden hin aufsteigende
Gelände befindet sich ca. 150 m. von der heutigen Küstenlinie entfernt ober-
halb des modernen Yachthafens. Die von rezenten Bruchsteinmauern umge-
bene Fläche ist in Privatbesitz und wird aktuell intensiv für die Weidevie-
hhaltung genutzt. Eine von Thomas Graves 1837 erstellte Karte verzeichnet
an dieser Stelle neben mehreren Bauten ein sog. Stadion und eine in Richtung
Westhafen verlaufende Kolonnade³⁴.

Die Reinigung des Geländes u.a. von Distelbewuchs und Akazienbüschen
war recht zeitaufwändig; verstreut liegende Bruchsteine sowie Baumbestän-
de durften vor der Begehung nicht entfernt werden. Zuvor erfolgte Begehun-
gen durch Mustafa Sahin und seine Mitarbeiter erbrachten Fragmente von
Marmorblöcken, Gebrauchskeramik, Teile der Kolonnade sowie die Einfass-
ung eines neuzeitlich genutzten und durch Steinquader befestigten Brun-
nens. Nördlich an die Fläche anschließend befinden sich die gut erhaltenen
Mauerreste eines spätantiken Gebäudes mit Spolienverbauung.

Auf den Bildern der Geomagnetik sind Wegeführungen und Gebäudestr-
ukturen identifizierbar. Einen eindeutigen Befund ergibt ebenfalls die weite-
re Fortsetzung der obertägig beobachteten Säulenreihe. Der nordöstliche Teil

32 M. Şahin – M. Seifert, AW 6, 2014, 54 und Abb. 13.

33 Vgl. zu den Befestigungsmauern von Myndos M. Sahin, Die kyklopischen Stadtmauern von
Myndos und ihre Beziehung zum griechische Festland, in: F. Rumscheid (Hrsg.), Die Karer und
die anderen. Internationales Kolloquium an der Freien Universität Berlin 13. Bis 15. Oktober
2005 (2009) 503-515.

34 Zur Karte: Chart L15373 sourced from the UK Hydrographic Office (www.ukho.gov.uk).

der Fläche ist weitgehend befundfrei. Ob es sich hier um eine ursprüngliche Freifläche handelt oder der Befund eine intensive rezente Nutzung wieder spiegelt, bleibt nach derzeitigem Kenntnisstand unklar.

Ähnlich dürftig wie bei den Befunden der Flächen Kocadağ II bleibt die Aussagekraft der Teilflächen im Gebiet Festland II und der nur zum Teil zugehörigen Steinsetzungen, in denen zunächst die Überreste eines antiken Theaters mit Blickrichtung auf die beiden Häfen von Myndos vermutet worden waren. Vermutlich handelt es sich hier um die rezenten Reste von Terrassierungen zur Schaffung landwirtschaftlicher Nutzflächen.

Auf dem Festland im Areal unterhalb der Akropolis (Festland III) wurden 2013 zwei Flächen (F1 1067m² und F 2 1433m²) mit einer Größe von insgesamt 2500m² begangen. Das Gelände liegt südöstlich einer als Steinbruch genutzten Felsnase auf einem terrassierten und landwirtschaftlich genutzten Abhang. Die Interpretation der Messdaten führte zur Annahme, dass sich an dieser Stelle eines der Stadttore von Myndos befindet. Angrenzend an die Rundstrukturen ließen sich rezente und antike Gebäudereste und etwas entfernt ein kleinerer Kalkofen nachweisen³⁵.

Die geophysikalischen Prospektionen in Myndos sind derzeit nicht abgeschlossen und die Detailanalysen der hier vorgestellten vorläufigen Ergebnisse in weiterer Bearbeitung. Ein ausführlicher Bericht über die Kampagnen 2012-2014 in Myndos ist in Vorbereitung.

35 M. Şahin – M. Seifert, AW 6, 2014, 55 und Abb. 14.



Resim 1: Arazi temizliği sırasında yüzeyde bulunan mermer parça.



Resim 2: Kazı evi deposunun düzenlendikten sonraki hali.



Resim 3: Mendirek.



Resim 4: Doğu ve Batı limanları.



Resim 5: İskele olması muhtemel yapı kalıntısı.



Resim 6: Liman içinde rastlanan seramik buluntular.



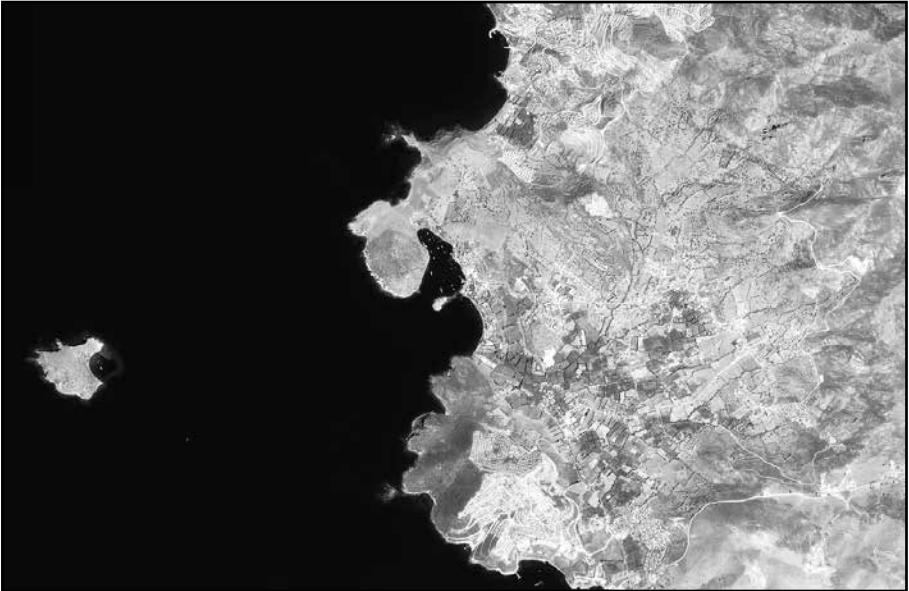
Resim 7: Düzgün kesilmiş köşeli mimarî bloklar.



Resim 8: Ayazma Mozaïği.



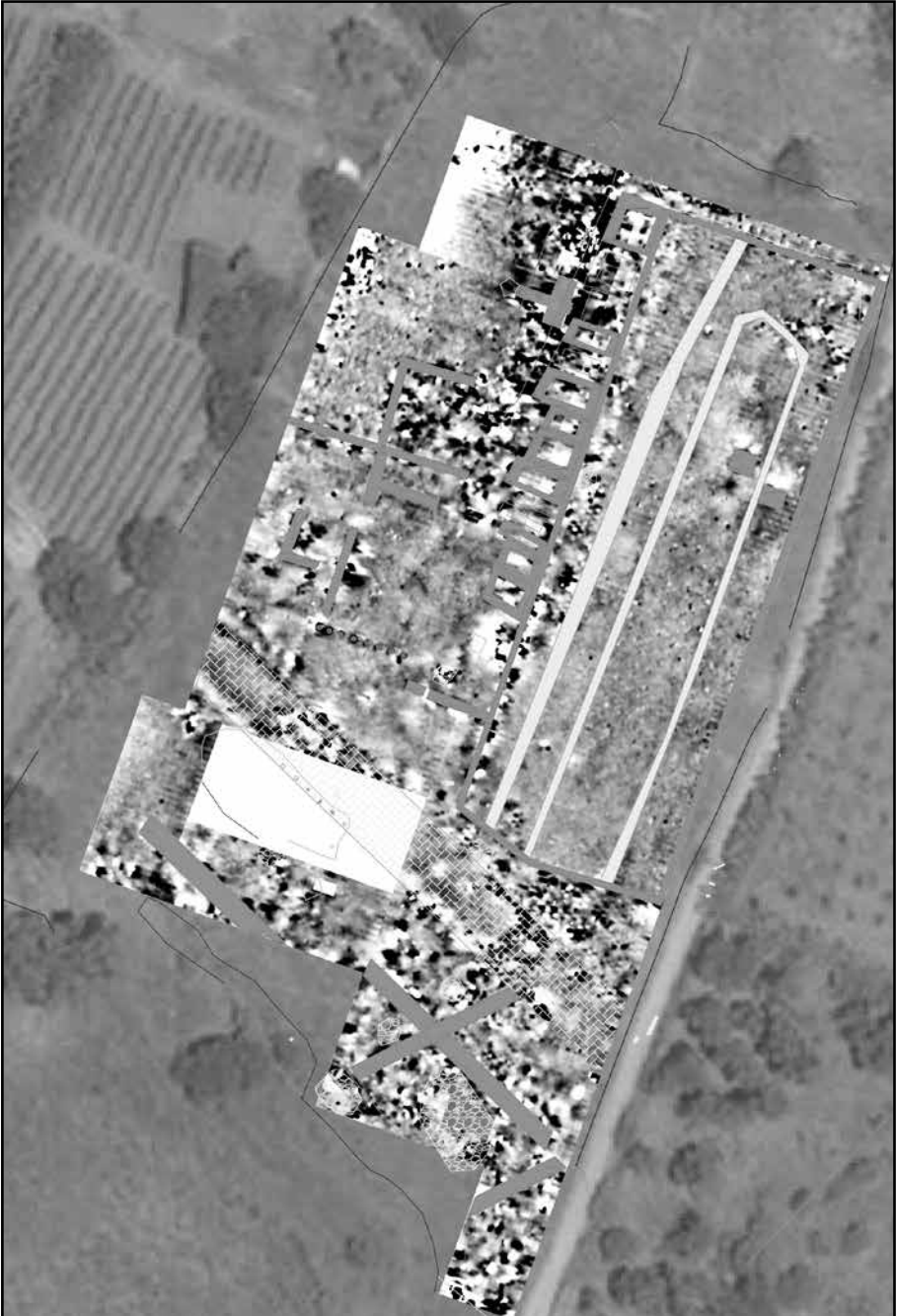
Resim 9: Tavşan Adası Bazilika mozaïği.



Resim 10:Karte mit Zielgebieten der Geomagnetik von N. Babucic, Universität Hamburg 2015.



Resim 11: Überblicksfoto Festland I Fläche 1 von M. Seifert, Universität Hamburg 2014.



Resim 12: Geomagnetik Festland I Fläche 1 von N. Babucic, Universität Hamburg 2015.